

Szegvári P., Varga A. (2024): Egy új városi brand építése a településfejlesztés eszközeivel Ajkán. CITY.HU Várostudományi Szemle. 4(2), 155–160.

Egy új városi brand építése a településfejlesztés eszközeivel Ajkán

(A világ első Krypton Gyárától a világszerte Krypton Házig)

Szegvári Péter¹ – Varga Andrea²

Absztrakt

A cikk elsősorban azt a kérdést járja körül egy konkrét városi példa kapcsán, hogy az integrált településfejlesztés eszközei miképpen segíthetik a városvezetést abban, hogy új arculatot adjon a településének, s ebben milyen szerepe van az innovatív városkormányzásnak. Az ajkai példa segíthet annak a megértésében is, hogy a „többszintű kormányzás” európai uniós elvének lokális alkalmazása, valamint a „partnerségi kormányzás” módszerének használata miként támogathatja azt a célkitűzést, hogy egy város felkerüljön a kulturális és művészeti attrakciókat bemutató hazai és nemzetközi térképekre. A Krypton Ház projekt kidolgozásának és megvalósításának megismertetése arra is lehetőséget biztosít, hogy a hasonló adottságokkal rendelkező helyi önkormányzatok megismerjék az EU New European Bauhaus (NEB) programjába való bekapcsolódás feltételeit, és az abból adódó további külső fejlesztési források elérhetőségét.

Kulcsszavak: településfejlesztés, városmarketing, kulturális és épített örökség, Új Európai Bauhaus program, regionális politika

Abstract

The article draws up using a concrete city pattern, how the tools of integrated city development strategy help the city leadership to branding a new city image and how the innovative city governance could support this mainstream. The Case of Ajka City could show how might support the city leadership the local implementation of European Principle of ‘Multilevel Governance’ and the methodology of ‘Partnership Governance’

---

¹ c. egyetemi docens ELTE ÁJTK, külső szakértő Ajka Város Önkormányzata

² ügyvezető Csingervölgy Nonprofit Kft., elnök Kristály-völgy Terület- és Vidékfejlesztési Egyesület

to put their city on the domestic and international maps focusing on the cultural and attractive places in the World. The description of the Krypton House Project regarding to the preparation and implementation phase, might be interesting for other municipalities having similar circumstances to learn the condition of joining the EU New European Bauhaus (NEB) Program furthermore the possibilities of accessing other external sources for their local development affairs.

Keywords: settlement development, city marketing, cultural and built heritage, New European Bauhaus programme, regional policy

Előzmények

Ajka Város Önkormányzata aktív részese kívánt lenni a VEB 2023 EKF program megvalósításának. Ennek keretében a városvezetés célja volt a Veszprém-Balaton régió szereplőivel, szervezeteivel együttműködve olyan fejlesztések, programok, projektek megvalósítása, amelyek hosszútávon szolgálják a város és vonzáskörzete kultúráját, társadalmi, gazdasági érdekeit és óvják környezeti értékeit. A fenti célok elérése érdekében 2021-ben – külső szakértők és az érdekeltek bevonásával – kidolgozták az Integrált Városfejlesztési Terv részeként a Csingervölgy városrész akcióterületi fejlesztési koncepciótervét, amiben jelentős szerepet szántak a barnamezős területen fekvő korábbi Krypton Gyár (és későbbiekben Ajka Kristály üvegyártó üzem) funkcionális átalakítását megvalósító projekteknek.

A Krypton Ház projekt tervezésével és megvalósításával a városvezetés azt is el kívánta érni, hogy a helyi identitás megerősítésére alapozva a városról korábban kialakult kedvezőtlen kép („piszkos iparváros”) úgy változzék meg, hogy Ajka egy élhető, zöld, kulturális és innovatív település. A helyi kezdeményezésre épülő projekttel a városvezetés szándéka arra is irányult, hogy a lokális épített és kulturális örökség megújítása révén Ajka felkerüljön az attraktív helyeket bemutató turisztikai térképekre.

A városfejlesztési projekt a hazai térben

A Kriptongyárban dolgozott az 1930-as években Bródy Imre kiváló fizikus, a kriptontöltésű izzólámpa feltalálója. *A világ első kriptongyára* 1944 nyaráig üzemelt. 1947 februárjában az Izzó vezetői szeretnék volna újraindítani, de a gépeket a háborús jóvátétel részeként leszerelték. A kiürült épületben előbb a MÁVAUT állami busztársaság üzeme működött az ötvenes években, majd megvette az Ajkai Üvegyár. *Jelenleg* Ajka Város Önkormányzatának 90%-os és a Csingervölgyért Egyesület 10%-os közös tulajdonában

lévő Csingervölgyért Nonprofit Kft *tulajdonában van*. A Kriptongyár épülete *Ajka* épített örökségének a része, a csingeri városrész emblemikus eleme, karakteréből a hozzáadható történeti, történelmi vonatkozásokból adódóan megőrzendő érték. A helyi közösség által megfogalmazódott az igény az épület megtartására, felújítására, és új funkcióval történő megtöltésére. Az Önkormányzat és a helyi közösségek *alapvető célja*, egy a valaha világszerte ismert Kriptongyár és az Ajkai Üveggyár ipartörténeti múltját figyelembe vevő, a fény és az üveg kölcsönhatására épülő kortárs művészeti elemeket is bemutató K + F + I központ, valamint a fejlesztések eredményeit és az erre épülő kortárs művészeti elemeket is bemutató többfunkciós tér, *multikulturális élményközpont kialakítása*.

A városvezetés által kidolgozott koncepcióterv alapvetően *nem ingatlanfejlesztési* projektben, *hanem* az Ajka2030 Településfejlesztési Koncepcióval összhangban, az újonnan felülvizsgált Integrált Városfejlesztési Stratégia egyik akcióterületeként megjelenő *városfejlesztési projektben* javasolta a helyi célkitűzés megvalósítását. Az innovációs *fejlesztési projekt koncepcionális terve az alábbi területekre* terjed ki:

- a Csinger-völgy épített örökségeire és természeti értékeire alapuló, a kreativitást, a hagyományok újragondolását és az új technológiák, az alkotó közösségek és a generációk együttműködését eredményező innovációs iparfejlesztési program megvalósítása;
- a valaha világszerte ismert Kriptongyár és az Ajkai Üveggyár ipartörténeti múltját figyelembe vevő, a fény és az üveg kölcsönhatására épülő kortárs művészeti elemeket bemutató K + F + I központ, valamint a fejlesztések eredményeit és az erre épülő kortárs művészeti elemeket is bemutató többfunkciós tér kialakítása;
- az Ajka-Veszprém térség iparági szereplőinek bevonása az innovációs folyamatba, valamint az ehhez szervesen hozzátartozó hazai és nemzetközi hálózatépítés;
- a program beillesztése a VEB 2023 EKF tervébe, valamint egyéb hazai és európai uniós fejlesztési programokba.

A városfejlesztési projekt célja a világ első kriptongyárának kulturális és közösségi programokat kiszolgáló fejlesztése, ami a város és régió meglévő, használaton kívüli, illetve alul hasznosított épített örökségének újjáélesztésére és újraértelmezésére irányul. A meglévő és értékes épület a város és a régió identitását hordozza, a programsorozat eseményei által történő újjáélesztése kapcsolatot teremt múlt és jelen között, megnyitva hosszútávú hasznosításának jövőjét. A Kripton-Ház – Innovációs és Multikulturális Élményközpont (Center of Multicultural Experience – COME), a „Jövő Nemzedék” háza, amely az alábbi funkciókat valósítja meg:

- Multikulturális Élményközpont és Kézművesipari Hálózati Centrum
- Digitális Fejlesztési Platform
- Zöld Turisztikai és Rekreációs Élményközpont
- Kreatívipar-fejlesztési Központ és Inkubátorház

A projekt két fázisban kerül megvalósításra. Az első körben felújított építményben 2023 áprilisától közel 9 000 látogatója volt a Kripton Háznak, a második részben az épület teljes felújítása zajlik jövő év tavaszáig, a teljes projekt 2030-ig valósul meg.

A projekt az EIT KIC módszertanát követve a partnerségre épül. Az *innovációs menedzsment folyamatok* alapvetően stratégiai partnerségen alapulnak, amelyben az együttműködő felek kölcsönösen megosztják információikat és tudásukat egymással, és szinergikusan hozzájárulnak a projekt fejlesztési folyamatához. A tudományos életben és a fejlesztési gyakorlatban *a helyi fejlesztések esetében* a három-pólusú (Triple Helix Modell) helyett, a *négypólusú együttműködés* mintája (Quadruple Helix Modell) hatékonyabbnak bizonyult, mivel a *helyi közösségek részvételére is épül. Az állami intézményrendszer* részéről elsősorban a Veszprém-Balaton 2023 Zrt., a Balaton Fejlesztési Tanács és az ITM – NKIFH Térségi Innovációs Platformja ad lehetőséget az együttműködésre. A „többszintű kormányzás” jegyében a projekt támogatásban részesült a hazai (VEB2023) és uniós (TOP-PLUSZ) fejlesztési forrásokból. Egyúttal a KTM szervezésében megvalósuló Ajka-Veszprém-Várpalota-Székesfehérvár gazdasági és innovációs városhálózati térségi modell kialakításában is jelentős funkciója van a projektnek. Az *egyetemi tudásbázis* részvételére a Pannon Egyetem Térségi Innovációs Platformja, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem kreatívipari mentorálása és a BME Urbanisztikai Tanszéke városfejlesztő és tervező együttműködése adott lehetőséget. A *gazdasági szereplők* közül kiemelt stratégia partnerként vesznek részt a projektben a térségi gazdasági társaságok (Csingervölgy Nonprofit Kft., a szakmai szövetségek, tanácsadók és informatikai fejlesztők). A *helyi társadalom* részvétele a helyi innovációs fejlesztési folyamatban elengedhetetlen. Ezért Ajka Város Önkormányzata stratégiai partnerként együttműködik a Kristály-völgy Egyesület és a Csingervölgyért Egyesület tagjaival, továbbá a tradíciókra tekintettel az Ajkai Grafikai Műhely, a Bódéért Hagyományörző Egyesület, valamint a Bányász Kulturális Egyesület társadalmi szervezetekkel is.

Nemzetközi aspektusok

A nemzetközi kulturális és tudás-tér funkciók alapján Ajka város önkormányzata a tervezéstől kezdve együttműködik a testvérvárosokkal (Unna, Weiz Rovinaemi, Székelykeresztúr, Donghai) a közös gondolkodásban, s a projekt megvalósításában közös nemzetközi projektekben való részvétellel (bevonva az új ukrán testvérvárost Chorthkiv önkormányzatát is).

A városvezetés célkitűzésének megfelelően a Krypton Ház projekt feltette Ajka városát az Európai Unió térképére is, mivel 2022-ben az Európai Bizottság a New European Bauhaus (NEB) programban a 20 legjobb helyi kezdeményezésű projektek közé sorolta (Magyarországról egyedüliként). Ennek eredményeként az EU Bizottság technikai segítségnyújtás keretében segítette a projekt energetikai, üzleti terveinek kidolgozását, valamint előkészítette a további külső fejlesztési források elérhetőségét. Mivel Ajka a Krypton Ház projekt kapcsán közreműködött az EU Bizottság által elfogadott NEB-kézikönyv kidolgozásában is, ezért a jövőbeni EU támogatások eléréséhez is rendelkezik olyan tapasztalattal az önkormányzat, ami segítheti a meglévő tudás révén a külső fejlesztési források bevonását az integrált városfejlesztési stratégia keretében megvalósuló projektekhez.

A Krypton Ház projekt egyúttal arra is lehetőséget teremt, hogy az Európai Unió Városi Kezdeményezések Programja keretében a nemzetközi kapacitásépítési projekteken a város szakértői és partnerei „donorként” vegyenek részt. Ugyancsak jó példaként mutatható be az INTERREG és az EU Duna Stratégiájában résztvevő partnereknek, amelyben további nemzetközi együttműködésekre nyílik lehetőség.

A városmarketing szempontjai

Az új városi brand építésének kapcsán a projekt segítségével megváltozott az önkormányzat városmarketing stratégiája, mivel a Krypton Ház kialakítása az egyedi értékeket is láthatóvá tette, és ezáltal számokban is mérhetővé vált a város ismertsége. A projekt jó lehetőséget teremtett a tudatos imázsépítésre és a város pozicionálására a hazai és nemzetközi városhálózati rendszerben. Kijelenthető, hogy a TOP-PLUSZ keretében támogatott turisztikai projekt meghatározta az elsődleges városmarketing funkciót, és ez a projekt fejlesztésének a további irányára is hatással lesz.

A Krypton Ház projekt belső tartalma tette életképessé a városi imázs kialakítását, a közösségi alapú fejlesztési folyamat tette lehetővé az egységes városidentitás megteremtését, ami a NEB értékei között is kiemelendő. Ennek alapján a városon belüli kommunikációval, a vélemény és hangulat tudatos alakításával nemcsak a civil szervezetek, hanem a lakosság is a fejlesztések mellé állt, amivel kollektív élménnyé lehetett emelni a város ipari múltjában gyökerező teljesítményt.

Az imázsépítés keretében a városvezetés megeremtette azt a kisugárzást, amivel a város polgárai, a vállalkozók, a befektetők, a szolgáltatók és a látogatók is azonosulni tudnak. Ehhez elengedhetetlen volt a hiteles és egyedülálló jellegzetességek kifejezése, amely az értékek közös azonosítását követően tudja újra pozicionálni a várost. Ez vált mérhetővé és értékelhetővé a megnövekedett (9000-en felüli) látogatók számában, valamint tetten érhetővé az országos médiumokban való megjelenésekben.

Összegezés

Ajka város példája alapján megállapítható, hogy a településfejlesztés eszközeit sikeresen lehet alkalmazni a városmarketing keretei között, amennyiben az integrált városfejlesztési stratégiába illeszkedő projektek tervezésében és programozásában, valamint megvalósításában megvalósul a horizontális és vertikális partnerség elve, továbbá a fenntartható fejlesztéshez szükséges külső források bevonása mellett, sikerül biztosítani a hosszú távú gazdaságos működtetés feltételeit is.